

RHAN 2: TIRWEDD GWAELODLIN PARC CENEDLAETHOL ERYRI

Gwaelodlin Cymeriad Tirwedd Ardal yr Astudiaeth

Nodweddion Tirwedd Allweddol Parc Cenedlaethol Eryri

- 2.1 Mae Eryri yn cynnwys cymysgedd amrywiol o dirweddau, ac mae llawer ohonynt yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr am eu harddwch naturiol a llongyddwch sylweddol. Mae Parc Cenedlaethol Eryri yn enwog am ei dirweddau mynyddig garw, ond mae hefyd yn cynnig tirweddau dyffryn ac arfordirol hardd a digyffwrdd.
- 2.2 Mae'r asesiad cymeriad tirwedd a gynhaliwyd ar gyfer y Parc Cenedlaethol wedi arwain at bennu 25 ACT. Mae'r ACTau wedi'u dangos yn Ffigur 1 (ac Atodiad 8) ac maent wedi'u nodi yn yr adroddiad canlynol:
- Canllaw Cynllunio Atodol Tirweddau o Morluniau Eryri Tirweddau Eryri – Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri,
 - Cynllun Datblygu Lleol Eryri 2007-2022 (para 3.10, t.44). Mae'r ddogfen hon yn rhannu ardal yr awdurdod cynllunio lleol yn 25 ACT.

Tirweddau Gwarchoddedig (Statudol ac Anstatudol) yn Ardal yr Astudiaeth

- 2.3 Mae tirweddau Ynys Môn, Gwynedd a Pharc Cenedlaethol Eryri yn cael eu gwarchod gan gyfran sylweddol o ddynodiadau tirwedd statudol ac anstatudol.

Safleoedd Treftadaeth y Byd

Safle Treftadaeth y Byd Castell a Muriau Tref Caernarfon, Cestyll Biwmares a Harlech (Cestyll a Muriau Trefi'r Brenin Edward yng Ngwynedd).

- 2.4 Mae dogfennaeth helaeth a manwl, cyfoes, technegol, cymdeithasol, ac economaidd y cestyll, a pharhad y dref gaerog gerllaw yng Nghaernarfon, yn eu gwneud yn un o'r prif gyfeiriadau at hanes canoloesol⁹.
- 2.5 Nid oes canllawiau manwl ynghylch lleoli datblygiadau ynni gwynt, telathrebu a thwristiaeth arfaethedig mewn perthynas â'r Safle Treftadaeth y Byd hwn neu ei leoliad hanfodol, fodd bynnag mae Rhan 2 o Gynllun Rheoli Safle Treftadaeth y Byd Cestyll a Muriau Trefi Edward I yng Ngwynedd¹⁰ yn trafod pwysigrwydd golygfeydd arwyddocaol/ hanesyddol i bob heneb yn Safle Treftadaeth y Byd ac ohonynt, gan nodi y byddai datblygiad amhriodol yn rhwystro neu'n ymyrryd â'r golygfeydd hyn, sydd yn gyffredinol yn ymestyn y tu hwnt i'r ardaloedd o leoliad hanfodol. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i ddatblygiadau ynni gwynt, telathrebu a thwristiaeth.

Ardal o Harddwch Naturiol (Polisi Datblygu 2) Cynllun Datblygu Lleol Eryri (CDLIE)

- 2.6 '*Adnabuwyd Ardaloedd o Harddwch Naturiol, fel y'i diffinnir dan Adran 3 o'r Ddeddf Diwygio Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1985, ar y Map Cynigion [CDLI]. Mae'r ardaloedd hyn yn aml yn cyd-ddigwydd ag ardaloedd o gefn gwlad agored (fel y'i diffinnir a'i fapio yn Neddf Crow 2000) ac ardaloedd o bwysigrwydd cadwraeth natur. Maent yn cynnwys rhannau estynedig o ucheldiroedd agored, rhostir grug a glaswelltir mynyddig rhannol naturiol. Mae'r Awdurdod [Parc Cenedlaethol] yn disgwyl i ddatblygwyr arfaethedig i gydnabod eu sensitifrwydd a'u gwerth a phrofi na fydd unrhyw ddatblygiad yn effeithio'n niweidiol ar eu cymeriad nag amwynder.'* (Paragraff 3.9)

Ardal o Arfordir Annatblygedig (Polisi Datblygu 2) CDLIE

- 2.7 '*...dim ond rhannau bychan o arfordir Eryri y gellid eu disgrifio fel meddu ar gymeriad sy'n bennaf heb ei ddifetha. Mae'r ardaloedd hyn wedi'u dangos ar y map Cynigion fel yr Arfordir Annatblygedig. Maent fwy neu lai yn gyfystyr â'r nodweddion arfordirol a bennir yn Adran 3 o Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad (Diwygiad) 1985 gan eu bod yn 'ardaloedd â , chlogwyni neu flaendraethau (gan gynnwys glannau, rhwystrau, traethau, tir gwastad neu dir cyfagos at y blaendraeth), ac mae'r Awdurdod yn ystyried bod harddwch naturiol y mannau hynny'n deilwng o'i warchod'. At hynny, mae darnau o weundir arfordirol ar glogwyni a chyn glogwyni wedi'u cynnwys i'r de o Lwyngwrl ynghyd â'r caeau caeedig bach sydd yn nodweddiadol o'r ardal hon.'* (Paragraff 3.7)

⁹ <http://whc.unesco.org/en/decisions/1540>

¹⁰ <http://cadw.wales.gov.uk/historicenvironment/protection/worldheritage/cstlsedward1/?lang=en>

Tir Mynediad Agored

- 2.8 Ym mis Mai 2005 daeth Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (CGaHT) i rym, gan nodi tir mynediad agored (cefn gwlad agored a / neu dir comin) yng Nghymru yn glir. Mae un rhan o bump o Gymru wedi'i fapio fel 'tir mynediad' lle mae gan y cyhoedd hawl mynediad ar droed. Mae cyfran fawr o dir ar Ynys Môn, yng Gwynedd ac ym Mharc Cenedlaethol Eryri wedi cael ei fapio fel Tir Mynediad Agored.

Llwybrau Cenedlaethol

- 2.9 Mae'r Llwybrau Cenedlaethol yng Nghymru a Lloegr (a adwaenwyr fel Llwybrau Pellter Hir gynt) yn llwybrau troed dynodedig pellter hir ac yn llwybrau march / ceffyl a weinyddir gan Natural England a CNC. Maent yn bwysig o ran mwynhad cefn gwlad yn lleol a thwristiaeth. Felly, mae gan ddatblygiad y gellir eu gweld o'r llwybrau hyn y potensial i effeithio ar y mwynhad hwn.

Tirweddau Hanesyddol Cofrestredig (Cymru)

- 2.10 Mae'r Gofrestr Tirweddau Hanesyddol sy'n cael ei chynnal gan Cadw yn anelu at helpu cynllunwyr a datblygwyr i gyflwyno newidiadau a datblygiadau newydd mewn ffordd a fydd yn achosi'r niwed lleiaf posib i gymeriad hanesyddol y tir. Nid yw'r ffaith eu bod wedi'u cynnwys ar y Gofrestr yn rhoi gwarchodaeth statudol iddynt - ond mae'n helpu i dynnu sylw at bwysigrwydd treftadaeth ddiwylliannol rhai rhannau o'r dirwedd.
- 2.11 Mae Ynys Môn, Gwynedd a Pharc Cenedlaethol Eryri yn rhannol neu'n llawn yn cynnwys nifer o Dirweddau Hanesyddol Cofrestredig a ddisgrifir yn y Gofrestr fel a ganlyn:
- **Aberglaslyn** – *'A man-made landscape occupying a reclaimed river estuary situated in south Snowdonia, the whole conceived as one man's grand scheme, probably the most ambitious of its kind in 19th century Britain.'*
 - **Ardudwy** – *'A large, exceptionally archaeologically rich and well-studied landscape situated on the western flanks of the Rhinog Mountains, containing extensive relict evidence of recurrent land use and settlement from prehistoric to recent times.'*
 - **Blaenau Ffestiniog** – *'The foremost slate mining and quarrying landscape in Wales, sited in an elevated natural basin and its tributary valleys in south Snowdonia, containing an undisputed wealth of industrial archaeological remains comprising visually imposing and extensive slate quarry and mine workings, waste tips, associated buildings, transport systems and settlements dating from the late 18th to the early 20th centuries.'*
 - **Bro Dolgellau (Vale of Dolgellau)** – *'A natural basin at the confluence of two valleys situated between Cader Idris, the Arenig and Rhinog Mountains, containing diverse evidence of land use and exploitation from the prehistoric, medieval and recent periods.'*
 - **Bro Trawsfynydd a Chwm Prysor (Trawsfynydd Basin and Cwm Prysor)** – *'A natural upland basin and tributary valley, adjoining the east side of the Rhinog Mountains to the south of Snowdonia, containing well-preserved evidence of communications and recurrent military use from Roman to recent times.'*
 - *by recent extensive and outstanding remains of the 19th and 20th centuries slate industry.'*
 - **Dyffryn Dysynni (Dysynni Valley)** – *'The picturesque Dysynni Valley to the south west of the Cader Idris range in south Gwynedd contains diverse evidence of human occupation and activity from the prehistoric period to the recent past.'*
 - **Dyffryn Nantlle (Nantlle Valley)** – *'A glaciated valley situated on the west side of the Snowdonian massif, having contrasting evidence of relict prehistoric and later land use, superimposed by the 19th and 20th centuries remains of the large-scale industrial exploitation of slate.'*
 - **Dyffryn Ogwen (Ogwen Valley)** – *'The classic glaciated valley in north Snowdonia, containing contrasting evidence of prehistoric and later land use, superimposed by the extensive and visually dramatic remains of the recent and continuing industrial exploitation of slate.'*
 - **Gogledd Arllechwedd (North Arllechwedd)** - *'A dissected, mainly upland, area situated on the northern flanks of the Carneddau ridge in north Snowdonia, containing well-preserved relict evidence of recurrent land use and settlement from the prehistoric to medieval and later periods'.*
 - **Mawddach** – *'A river estuary and surrounding coastal slopes situated to the west of Cader Idris in south Gwynedd, containing extensive relict evidence of diverse land use and activity from prehistoric and later periods.'*

- **Pen Isaf Dyffryn Conwy (Lower Conwy Valley)** - *'A topographically diverse landscape, straddling the lower Conwy valley and adjacent uplands on the north eastern flanks of the Carneddau ridge in north Snowdonia, containing extensive and well-preserved relict evidence of land use, communications and defence from the prehistoric period onwards.'*
- **Y Bala a Glannau Tegid (Bala and Bala Lakesides)** – *'The upper Dee valley provides a natural and historically strategic and important route corridor across North Wales, the area identified here being centred on Bala Lake and its immediate catchment, where there is a succession and concentration of defensive sites and settlements from the Roman and medieval periods.'*

Parciau a Gerddi Cofrestredig

- 2.12 Mae nifer fawr o Barciau a Gerddi o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig yng Nghymru i'w cael yn ardal yr astudiaeth ac maen't wedi'i Cofrestru oherwydd eu bod yn rhan bwysig ac annatod o wead hanesyddol a diwylliannol Cymru. Mae darpariaethau Deddf yre Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016 yn golygu fod hwn yn Restr Statudol

Tirweddau a Ddiogelir (*Statudol ac An-statudol*) Y Tu Allan i'r Ardal Astudiaeth

Ardaloedd o Harddwch Eithriadol

- 2.13 Mae AOH Cynwyd a Llandrillo (APH Mynyddoedd y Berwyn gynt a ddiwygiwyd ym mis Mawrth 2013) yn gorwedd ychydig y tu allan i ardal yr astudiaeth tua'r de ddwyrain. Nod y dynodiad anstatudol hwn yw gwarchod Mynyddoedd y Berwyn, i gydnabod eu gwerth tirweddol pwysig yn genedlaethol.

Trosolwg o Ddatblygiadau Gweithredol ac a Ganiatawyd

- 2.14 Mae'r ffigurau a'r tablau canlynol sy'n cyd-fynd â hwy, sef A9.01 - A9.05 yn nodi ac yn dangos y llinell sylfaen datblygu yn y Parc Cenedlaethol gyfer yr astudiaeth hon ar ddiwedd Mawrth 2014.

- Ffigur 2.1 - Datblygiadau ynni gwynt gweithredol ac a ganiatawyd a ddangosir yn ardal yr astudiaeth a byffer o 35 km; gan gynnwys datblygiadau ynni gwynt ar y môr presennol ac arfaethedig.
- Ffigur 2.2 - Datblygiadau mastiau ffonau symudol gweithredol ac a ddangosir yn ardal yr astudiaeth ac yn y byffer 10 km.
- Ffigur 2.3 - Datblygiadau meysydd carafannau statig / cabanau gweithredol ac a ganiatawyd a ddangosir yn ardal yr astudiaeth a'r byffer 5 km.

- 2.15 Mae'r data a ddefnyddiwyd i lunio Tablau A9.01 - A9.05 a Ffigurau 2.1-2.3, wedi cael eu darparu a'u cadarnhau gan y Grŵp Llywio.

- 2.16 Mae pob un o'r datblygiadau gweithredol wedi cael eu hystyried fel rhan o'r llinell sylfaen ar gyfer yr asesiadau sensitifrwydd o'r Ardaloedd Cymeriad Tirwedd.

- 2.17 At ddibenion datblygu strategaethau tirlun ac i ystyried capasiti o fewn pob un o'r Ardaloedd Cymeriad Tirwedd, tybiwyd bod yr holl ddatblygiadau a ganiatawyd wedi cael eu hadeiladu ac fel y cyfryw cawsant eu hystyried fel rhan o'r llinell sylfaen, ynghyd â datblygiadau gweithredol.

Datblygiadau Ynni Gwynt Gweithredol a rhai a Gydsyniwyd

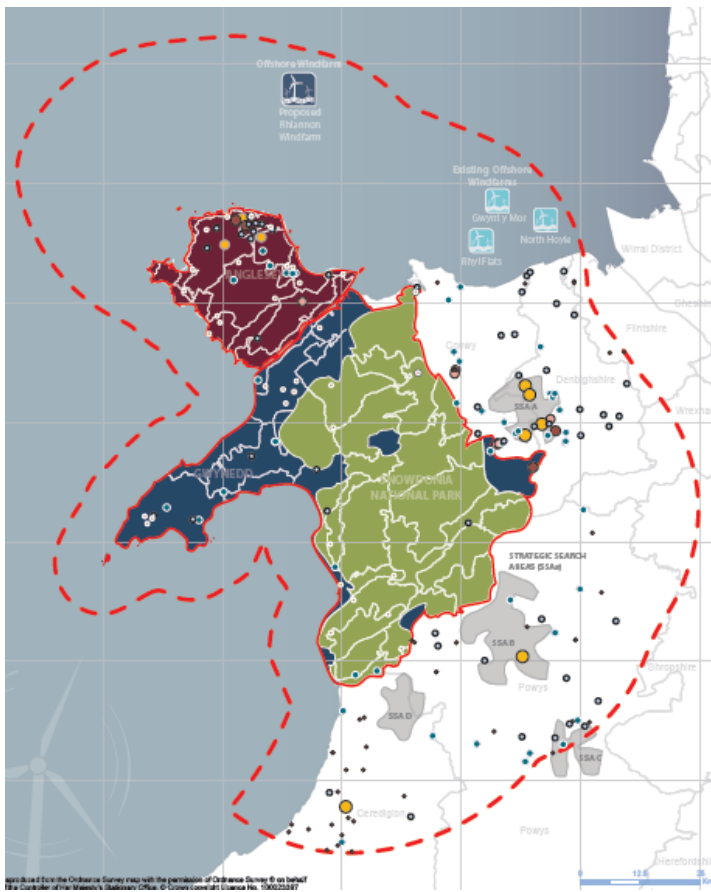
- 2.18 Mae'r crynodiadau uchaf o ddatblygiadau ynni gwynt yn ardal yr astudiaeth ar gyfer datblygiadau ynni gwynt i'w cael i'r gogledd o Ynys Môn lle mae tair fferm wynt yn weithredol ar hyn o bryd, ynghyd â nifer o ddatblygiadau tyrbinau gwynt sengl a dwbl o wahanol uchder (mae rhai hyd at 92.5 m hyd at frig y llafn). Mae nifer o ddatblygiadau ar raddfa ddomestig yn bennaf, micro a bach wedi'u gwasgaru ledled Gwynedd; fodd bynnag, mae un datblygiad mawr (Braich Ddu) a leolir ar ymyl ddwyreiniol ACT G12. Ychydig iawn o ddatblygiadau domestig a micro sydd yna o fewn y Parc Cenedlaethol.

- 2.19 Mae sawl ardal nodedig o ddatblygiadau ynni gwynt y tu allan i ardal yr astudiaeth; mae'r rhain fel a ganlyn:

- Mae'r cyntaf i'r gogledd ddwyrain o ACT S07 yn ac o amgylch fferm wynt Moel Maelogen i'r dwyrain o Lanrwst yng Nghonwy; mae'r tyrbinau hyn yn weladwy o rannau o Barc Cenedlaethol Eryri.
- Yr ail yw clwstwr o ddatblygiadau ynni gwynt ar raddfa micro i ganolig ychydig i'r gogledd o ACT G12, i'r de o Gerrigydrudion yng Nghonwy.

- Mae'r trydydd yn cynnwys y ffermydd gwynt sy'n gysylltiedig â SSA A (Coedwig Clocaenog), sy'n gorwedd o fewn 15 km o'r ardal astudiaeth i'r dwyrain. Mae'r lleoliad, ynghyd â'r hyn a nodwyd i'r gogledd o Ynys Môn yn cynrychioli'r clwstwr dwysaf o ddatblygiadau ynni gwynt yn ardal yr astudiaeth a'r byffer. Mae rhai o'r tyrbinau i'w gweld o rannau o Barc Cenedlaethol Eryri.
- Mae'r pedwerydd yn cynnwys y ffermydd gwynt sy'n gysylltiedig â SSA B (Gogledd Carno), sy'n gorwedd yn fras o fewn 20 km o ardal yr astudiaeth. Mae rhai o'r tyrbinau i'w gweld o rannau o Barc Cenedlaethol Eryri.
- Mae'r pedwerydd yn cynnwys y ffermydd gwynt sy'n gysylltiedig â SSA B (Gogledd Carno), sy'n gorwedd yn fras o fewn 20 km o ardal yr astudiaeth. Mae rhai o'r tyrbinau i'w gweld o rannau o Barc Cenedlaethol Eryri.

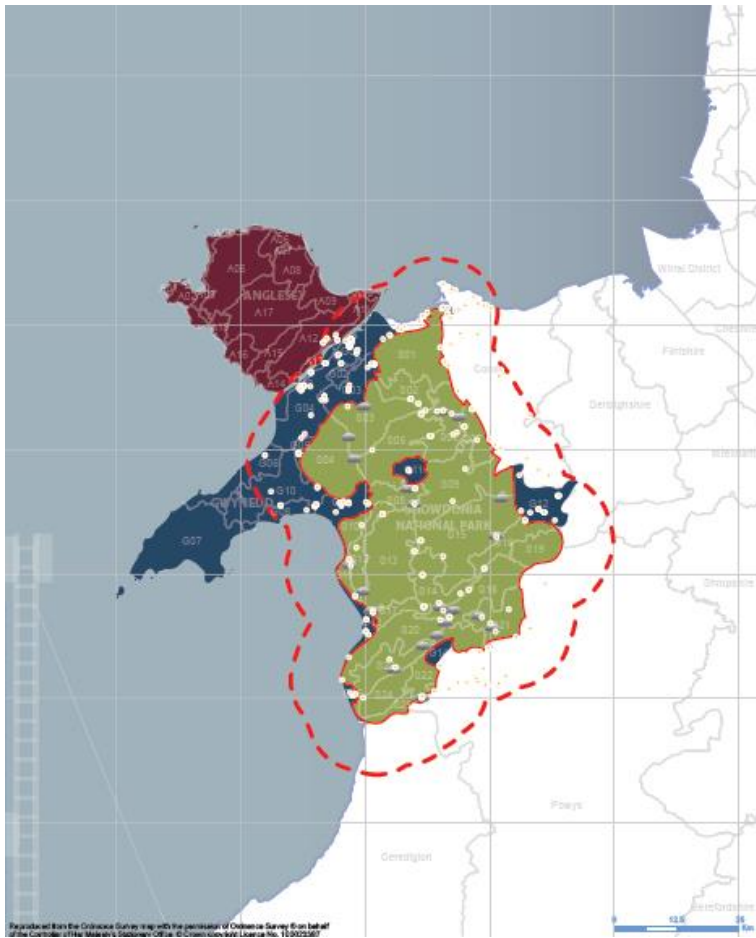
2.20 Mewn rhai ardaloedd (yn enwedig yng ngogledd Ynys Môn), mae presenoldeb datblygiadau ynni gwynt fel nodwedd yn y dirwedd, braidd yn lleihau sensitifrwydd y dirwedd i'r math penodol hwnnw o ddatblygiad. Fodd bynnag, mae'n rhaid ystyried y cynhwysedd ar gyfer datblygiadau newydd yn ofalus er mwyn osgoi effeithiau tirwedd cynyddol a gwledol.

Ffigur 2.1 - Datblygiadau ynni gwynt gweithredol ac a ganiatwyd a ddangosir yn ardal yr astudiaeth a byffer o 35 km; gan gynnwys datblygiadau ynni gwynt ar y môr presennol ac arfaethedig.

Datblygiadau Mastiau Symudol Gweithredol a gyda Chaniatâd

- 2.21 Mae datblygiadau isadeiledd telathrebu mastiau symudol gweithredol a gyda chaniatâd yn bresennol ar hyd a lled ardal yr astudiaeth ar gyfer datblygiadau mastiau symudol (mae ardal yr astudiaeth yn cwmpasu'r Parc Cenedlaethol) ond mae'r rhain fel arfer yn canolbwyntio ar hyd rhwydweithiau ffyrdd mawr ac aneddiadau. Mae crynoadau mwy nodedig o amgylch Betws-y-Coed i'r gogledd-ddwyrain a Dolgellau i'r de.
- 2.22 Yn ogystal â'r mastiau symudol math delltwaith a monopolyn traddodiadol mae hefyd nifer o fastiau cuddliw wedi'u crynhoi ar hyd yr arfordir ac i'r de o'r Parc Cenedlaethol.

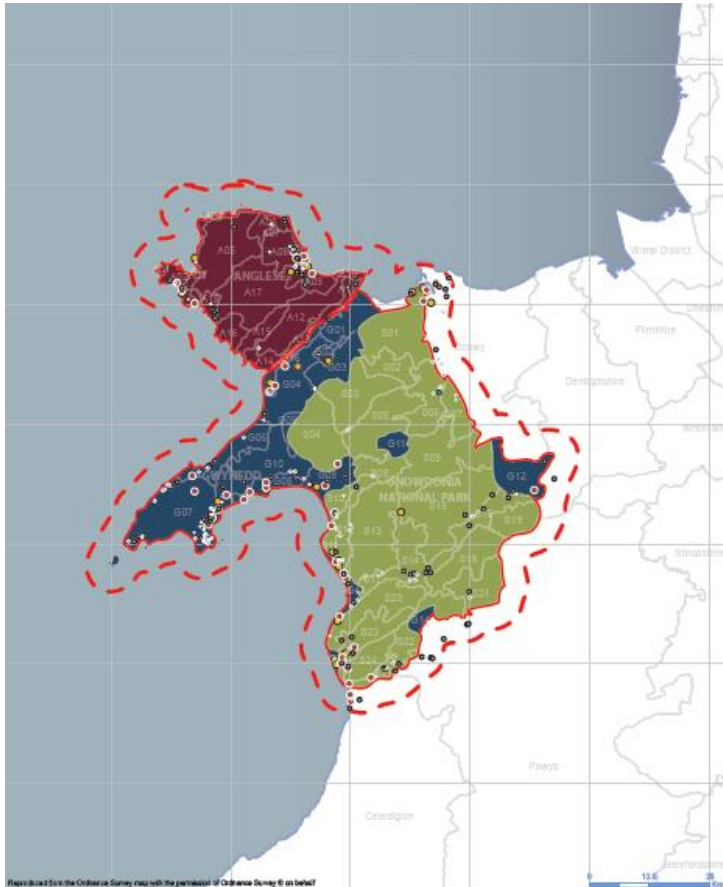
Figur 2.2 - Datblygiadau mastiau ffonau symudol gweithredol ac a ddangosir yn ardal yr astudiaeth ac yn y byffer 10 km.

Datblygiadau Parciau Carafanau Statig / Cabanau Gweithredol a gyda Chaniatâd

2.23 Mae datblygiadau parciau carafanau / cabanau gweithredol a gyda chaniatâd fel arfer wedi'u lleoli ar hyd arfordir ardal yr astudiaeth (gan gwmpasu Ynys Môn, Gwynedd ac Eryri i gyd).

- Yn Eryri, mae clystyrau llai, ond sy'n aml o faint mawr i fawr iawn, i'w canfod ar hyd yr arfordir, yn enwedig yn agos i Harlech a Choed Ystumgwern. Yn fewndirol, gellir dod o hyd i grwpiau o ddatblygiadau llai ar hyd glannau Afon Dysynni ym Mryncrug ac ar hyd Afon Wnion yn Nolgellau. Gellir dod o hyd i ragor o glystyrau yn Llyn Tegid ac eto yng nghyrchfan twristaidd poblogaidd Betws-y-coed.

2.24 Y tu allan i ardal yr astudiaeth, mae datblygiadau parciau carafanau / cabanau gweithredol a gyda chaniatâd yn tueddu i gael eu crynhoi i'r de ar hyd Afon Dyfi ac i'r gogledd ddwyrain o ardal yr astudiaeth ar lannau Afon Conwy, gyda chlystyrau mwy i'w canfod yn agos at drefi twristaidd poblogaidd Conwy a Llanrwst.

Ffigur 2.3 - Datblygiadau meysydd carafannau statig / cabanau gweithredol ac a ganiatwyd a ddangosir yn ardal yr astudiaeth a'r byffer 5 km.